Hospodárske listy

Aktuálne témy hlavne v oblasti verejných financií

Vydáva Inštitút hospodárskej politiky ISSN 1338-3647 www.ihp.sk ◆ číslo ◆ máj/2014

II. PILIER , SVET ZMIEN

Súčasný svet je plný zmien. Práve v súčasnosti sme svedkami prebiehajúcich zmien v II. dôchodkovom pilieri a zavŕšenie reformy dôchodkového systému zahájenej v roku 2004. Zmena je takmer vždy sprevádzaná s neistotou, ktorá otriasa vieru ľudí v jej výsledok. Plánované zmeny a jej dopady i výsledky treba odkomunikovať, primárnym cieľom je objasniť opodstatnenosť danej zmeny. Zmena sa dotkla aj Inštitútu hospodárskej politiky. Správna rada vymenovala nového riaditeľa. Týmto sa mi dovoľte Vám prihovoriť z postu riaditeľa IHP. Už počas štúdia na vysokej škole bol predmetom môjho záujmu slovenský dôchodkový systém a parametre jeho nastavenia. Špeciálna pozornosť bola venovaná i II. dôchodkovému pilieru hlavne kvôli nastávajúcim chystaným zmenám. Práve preto by som svoje prvotné snaženie a úvodné aktivity v rámci IHP zameral práve týmto smerom. Dôchodkový systém sa v poslednom čase stal predmetom mnohých diskusií na vládnej i mimovládnej pôde. Problematika dôchodkového systému je v hľadáčiku i širokej verejnosti, pretože dopady súčasných rozhodnutí si ponesieme niekoľko budúcich rokov. Tak ako môj predchodca budem naďalej pokračovať v napĺňaní poslania IHP, plnohodnotne odpovedať a komunikovať na otázky ohľadne hospodárskej politiky, verejných financií a ostatných makroekonomických témach.

Vladimír Mariak,
riaditeľ Inštitútu hospodárskej politiky

INŠTITÚT HOSPODÁRSKEJ POLITIKY, N.O.,
DLHÉ DIELY III Č. 1,
841 04 BRATISLAVA, SR.

RIADITEĽ: VLADIMÍR MARIAK.
EDITOR: ERIK BIHARY.

KONTAKT: WWW.IHP.SK

DOVŔŠENIE DÔCHODKOVEJ REFORMY: ČO NOVÉ NÁS ČAKÁ

INŠTITÚT HOSPODÁRSKEJ POLITIKY (IHP) ZORGANIZOVAL 29.04.2014 ĎALŠIE SO SÉRIE STRETNUTÍ OKRÚHLEHO STOLA K PROBLEMATIKE DÔCHODKOVÉHO SYSTÉMU. ÚSTREDNÝMI TÉMAMI NA DISKUSIU BOLI PRIPRAVOVANÉ ZMENY V DÔCHODKOVOM SYSTÉME, KONKRÉTNE POZOSTALOSTNÉ DEDENIE, CENTRÁLNY PONUKOVÝ SYSTÉM (CIPS) A UKOTVENIE OCHRANY II. PILIERA FORMOU ÚSTAVNÉHO ZÁKONA.

Okrúhly stôl bol usporiadaný v rámci projektu IHP „Všetko o II. pilieri“, sa uskutočnil v Pálffyho paláci v Bratislave, za účasti zástupcov finančného sektora, politikov, odborníkov a médií. Z najvýznamnejších hostí sa okrúhleho stola zúčastnili štátny tajomník ministerstva Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Jozef Burian a bývalý minister z rovnakého rezortu Ľudovít Kaník. S prezentáciou vystúpil Vladimír Baláž z Prognostického ústav SAV. Medzi ďalších nie menej významných hostí patrili Radovan Ďurana z Inštitútu ekonomických a spoločenských analýz (INESS), Jozef Paška (podpredseda DSS, predseda predstavenstva Allianz DSS), Jana Kolesárová (generálna riaditeľka sekcie sociálneho poistenia na MPSVR a taktiež vedúca pracovnej skupiny, ktorá tvorí novelu legislatívy v oblasti dôchodkového systému), Erika Jurinová (Podpredsedníčka NR SR), Marek Jankovič (predseda predstavenstva Allianz – Slovenská poisťovňa).

Okrúhly stôl zahájil štátny tajomník Jozef Burian, ktorý uviedol najnovšie zmeny v oblasti II. piliera. Pripravované zmeny sa týkajú tzv. pozostalostného dedenia i po odkúpení anuity životnou poisťovňou, Centrálneho elektronického ponukového systému (CIPS), ktorý zjednoduší a uľahčí klientovi výber životnej poisťovne, ktorá mu bude vyplácať dôchodok. Nasledovala prezentácia výsledkov prieskumu, ktorý IHP realizoval s agentúrou Focus, ktorého názov bol „Plánovanie dôchodku na Slovensku: Predstavy a skutočnosť“. Prieskum sa zaoberal otázkami ohľadom znalostí ľudí ohľadom času stráveného na dôchodku, výšky dôchodku z II. piliera, účel použitia prostriedkov z II. piliera a po-

Pokračovanie na str. 3

DEDENIE VO VÝPLATNEJ FÁZE STAROBNÉHO DÔCHODKOVÉHO SPORENIA

SAMOTNÚ ÚČASŤ V II. PILIERI MÔŽEME ROZDELIŤ NA DVE ZÁKLADNÉ FÁZY – SPORIACU FÁZU, POČAS KTOREJ SI SVOJIMI PRÍSPEVKAMI SPORÍME NA DÔCHODOK A VÝPLATNÚ FÁZU, V KTOREJ DÔCHODOK Z II. PILIERA POBERÁME A UŽÍVAME SI ZASLÚŽENÝ ODDYCH V STAROBE. VHODNÉ NASTAVENIE DEDENIA VO VÝPLATNEJ FÁZE STAROBNÉHO DÔCHODKOVÉHO SPORENIA BOLO DÔLEŽITÝM ASPEKTOM PRI PRÍPRAVE ANUITNEJ NOVELY. VZHĽADOM NA FÁZY SPORENIA NA DÔCHODOK V II. PILIERI BOLO POTREBNÉ DÔKLADNE PREJSŤ VŠETKY MOŽNÉ SITUÁCIE A ZAMYSLIEŤ SA NAD TÝM, KEDY DEDENIE UMOŽNIŤ A KEDY NIE.

Kto je Jozef Burian...

Ing. Jozef Burian je súčasný štátny tajomník Ministerstva práce sociálnych vecí a rodiny. Od roku 2006 pôsobil ako poslanec NR SR za stranu SMER-SD, pričom zastával pozície predsedu Výboru NR SR pre financie, rozpočet a menu a predsedu Finančnej komisie. Je autorom viacerých odborných publikácií.

Existuje viacero spôsobov – foriem výplaty dôchodku, ktorými bude možné poberať príjem z II. piliera. Hovoríme o doživotnom dôchodku, dočasnom dôchodku a programovom výbere. Pozrime sa teda na to, ako je to s dedením pri jednotlivých formách. Začneme formou výplaty, ktorá sa usiluje o dosiahnutie hlavného účelu II. piliera - zabezpečiť sporiteľovi spolu s dôchodkom z I. piliera doživotný príjem v starobe. Väčšina sporiteľov, ktorí odídu z ekonomicky aktívneho života, by mala poberať dôchodok z 2. piliera až do smrti – teda doživotný dôchodok. Práve táto forma výplaty bola v nedávnom období mierne upravená v prospech dedenia. Pri doživotnom dôchodku totiž bude poskytovaná 7 ročná garancia. V praxi to znamená, že ak poberateľ dôchodku zomrie skôr, ako mu boli vyplatené mesačné dôchodky za prvých 7 rokov poberania doživotného dôchodku, sumu zodpovedajúcu rozdielu sumy určenej na výplatu dôchodkov za týchto 7 rokov a sumy už vyplatených dôchodkov, poisťovňa vyplatí oprávnenej osobe, ktorú si poberateľ určí v zmluve o poistení dôchodku. Ak si túto oprávnenú osobu poberateľ v zmluve neurčil, nevyplatená suma sa stáva predmetom dedenia.

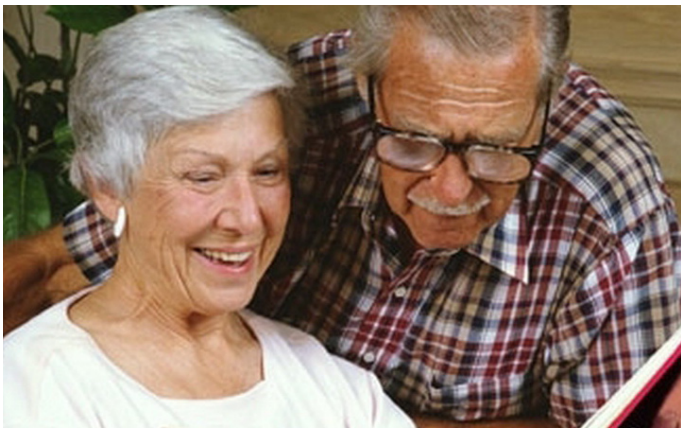

A na čo je táto garancia? Prečo sa nemôže dediť nevyplatená suma kedykoľvek, ale len počas prvých 7 rokov? Z jednoduchého dôvodu. Ako sme spomenuli vyššie, doživotný dôchodok je poistný produkt, vychádza teda z princípov poistnej matematiky. Poisťovňa sa zaviaže vyplácať dôchodky do konca života rôznym ľuďom. Niektorí sa dožijú vyššieho veku, iní nižšieho. Keďže poisťovňa nemôže zistiť, ktorý sporiteľ je pri odchode do dôchodku v najlepšej fyzickej kondícii a čaká ho dlhá staroba, a ktorý je naopak chorľavý, musí pri všetkých rátať s určitou priemernou dobou dožitia. Poisťovňa teda rozráta sporiteľovu nasporenú sumu na tento priemer. Ak sa však dožije viac, poisťovňa mu dôchodok v rovnakej výške vypláca aj naďalej. A to aj napriek tomu, že sumu, za ktorú si doživotný dôchodok zakúpil mu už poisťovňa celú vyplatila. Možné je to práve preto, že nevyplatená suma nie je dediteľná a teda ľudia, ktorí sa dožijú nižšieho veku, ako je vyššie spomínaný priemer, „nespotrebujú“ celú sumu, za ktorú si dôchodok zakúpili. Zvyšná suma nie je ziskom poisťovne, ale poisťovňa tieto prostriedky používa na výplatu dôchodkov pre ľudí, ktorí sa dožijú vyššieho ako priemerného veku dožitia. A prečo teda bolo možné zaviesť garanciu na 7 rokov? Prečo nie na 10 alebo 15 rokov? Možné by to bolo, avšak takéto riešenie by bolo veľmi drahé. Na dĺžke garantovaného obdobia v trvaní 7 rokov sa dohodli odborníci, ktorí pripravovali anuitnú novelu. Podľa výpočtov môžeme tvrdiť, že 7 rokov je adekvátne dlhá garancia, pretože poberateľovi umožní na určitú dobu zabezpečiť svojich najbližších (v priemere je 7 rokov približne tretina času, ktorý človek prežije na dôchodku) za relatívne nízku „odplatu“ – jeho dôchodok bude z titulu tejto garancie nižší približne o 2 % pri odchode do dôchodku vo veku 62 rokov. Čím dlhšia by táto garancia bola, tým by bola drahšia a tým nižšie dôchodky by bolo možné vyplácať. Navyše, pri doživotnom dôchodku si sporiteľ za svoje nasporené prostriedky – jednorazové poistné, kupuje od poisťovne službu vo forme doživotného krytia, preto je potrebné na problematiku dedenia doživotného dôchodku nazerať inou optikou.

Ďalšou formou, ktorou sa dôchodok z II. piliera bude vyplácať je programový výber. Programový výber je forma výplaty dôchodku, pri ktorej dôchodková správcovská spoločnosť vypláca dôchodok počas vopred dohodnutého obdobia alebo vo vopred dohodnutej sume. Pri tejto forme je možné dediť nevyplatené prostriedky. Dedí ich oprávnená osoba, ktorú si určil sporiteľ v zmluve o starobnom dôchodkovom sporení. Ak tak sporiteľ neurobil alebo táto osoba už nežije, stáva sa tento majetok predmetom dedenia – t.j. dedí sa podľa Občianskeho zákonníka. Nerozlišuje sa pri tom, či ide o programový výber pre ľudí, ktorí splnili podmienku poberania doživotne vyplácaných dôchodkov v minimálnej, zákonom stanovenej výške alebo sa jedná o ľudí, ktorí mali naspore-

Pokračovanie na str. 3

Dokončenie zo str. 2

né tak málo, že im žiadna poisťovňa neponúkla doživotný dôchodok. Dôležitou odlišnosťou programového výberu oproti dočasnému alebo doživotnému dôchodku je ten, že dôchodkové správcovské spoločnosti, na rozdiel od životných poisťovní, nič negarantujú. Sporiteľ si napr. dohodne s dôchodkovou správcovskou spoločnosťou výšku mesačnej splátky dôchodku. Na základe tejto sumy sa mu vypočíta očakávané obdobie počas ktorého mu bude tento dôchodok vyplácaný. Toto obdobie mu však dôchodková správcovská spoločnosť nijakým spôsobom negarantuje. Dôchodok bude tomuto sporiteľovi vyplácaný len do doby, kým sa jeho prostriedky úplne neminú. Obdobie poberania tohto dôchodku teda bude závisieť od toho, ako bude dôchodková správcovská spoločnosť sporiteľove prostriedky počas výplatnej fázy spravovať – dĺžka obdobia poberania dôchodku sa mu teda môže predĺžiť alebo skrátiť.

Ďalšia forma výplaty dôchodku z II. piliera - dočasný dôchodok, tvorí akúsi alternatívu voči programovému výberu. Môže byť vyplácaný po dobu 5, 7 alebo 10 rokov. V tomto prípade je dohodnuté obdobie a suma garantovaná poisťovňou. Ak poberateľ zomrie skôr, ako mu bude vyplatený posledný dohodnutý dôchodok, nevyplatená suma nie je predmetom dedenia. Práve to je dôvodom na to, že napr. pri porovnaní dôchodku vyplácaným programovým výberom po dobu 10 rokov bude tento dôchodok nižší, ako dočasný dôchodok vyplácaný 10 rokov.

Zabudnúť nesmieme ani na vyplácanie výnosu z investovania. Dávka výnos z investovania nie je považovaná za dôchodok. Sporiteľ, ktorému je tento výnos vyplácaný ostáva naďalej sporiteľom, nestáva sa z neho poberateľ dôchodku ako pri vyššie spomenutých formách výplaty dôchodku. V prípade jeho smrti platí ohľadom dedenia prostriedkov na jeho osobnom dôchodkovom účte presne to isté ako v sporiacej fáze –prostriedky, ktoré mal naporené sú predmetom dedenia.

Na tomto mieste treba zdôrazniť, že dovŕšením dôchodkového veku sporiteľ nemá povinnosť prechodu do výplatnej fázy – a teda stále zostáva zúčastnený na sporení až pokým nepožiada o dôchodok z II. piliera a nestane sa poberateľom dôchodku z II. piliera (žiadosť o starobný dôchodok z I. piliera nie je podmienená žiadosťou o starobný dôchodok z II. piliera). Dovŕšenie dôchodkového veku nehrá v otázke dedenia nijakú rolu.

Dediť je taktiež možné aj pozostalostné dôchodky. Pozostalostný dôchodok si je možné prikúpiť k doživotnému dôchodku od poisťovne. Dĺžka pozostalostného krytia (1 alebo 2 roky) je vopred známa a pevne stanovená v zmluve o poistení dôchodku. Suma nevyplatených pozostalostných dôchodkov je predmetom dedenia, pričom môžu nastať dve situácie, a to, že v čase smrti poberateľa už niet žiadnej pozostalej osoby (nastáva dedenie po zomretom poberateľovi doživotného dôchodku) alebo pozostalostný dôchodok nie je možné pozostalej osobe „dovyplácať“, lebo počas jeho poberania zomrela (nastáva dedenie po poslednej pozostalej osobe).

Ako teda vidíme, dedenie je vo väčšej, či menšej miere možné i vo výplatnej fáze. Obmedzenie dedenia pri anuitných – poistných produktoch je nevyhnutnosťou, ktorá vychádza zo samej podstaty poistenia. Doživotné zabezpečenie by v opačnom prípade nebolo v II. pilieri možné.

Autor: Jozef Burian

DOVŔŠENIE DÔCHODKOVEJ REFORMY: ČO NOVÉ NÁS ČAKÁ

Dokončenie zo str. 1

stojom ľudí ohľadom štátnych garancií úspor v II. pilieri. Prezentovania prieskumu sa ujal Vladimír Baláž, vedecký pracovník prognostického ústavu SAV, ktorý sa spolupodieľal na jeho tvorbe. Výsledok tohto prieskumu aj s komentárom p. Baláža bude tiež obsahom aktuálneho vydania Hospodárskych listov. Medzi hlavných diskutujúcich v danej tému patrili spomínaný štátny tajomník Jozef Burian, Radovan Ďurana a Ľudovít Kaník. Jozef Burian prezentoval chystané zmeny nového zákona a zastupoval súčasnú vládu. Opozičnými návrhmi mu sekundoval predovšetkým Radovan Ďurana, Ľudovít Kaník, súčasný poslanec opozície, ktorý prezentoval akýsi „zlatý stred“ medzi oboma názormi a v niektorých otázkach dal za pravdu obom stranám. Spolu s nimi sa do diskusie zapojili i ďalší, už spomínaní, odborníci: Jana Kolesárová, Erika Jurinová, Jozef Paška, Marek Jankovič a mnohí ďalší. Práve Marek Jankovič sa mal možnosť vyjadriť k otázkam ohľadu rentability navrhovaného poistného produktu.

Slovensko v novom roku čakajú ďalšie významné zmeny v oblasti dôchodkov. Konečne reálne uvidíme aké budú dôchodky z II. piliera a ako bude fungovať systém ich vyplácania, ktorú pokrýva tzv. anuitná novela. Práve predaj a obchodovanie s anuitami bolo pre Slovensko doposiaľ neznámym pojmom. Preto daný chystaný systém vyvoláva radu otázok, ktoré treba zodpovedať. Najvýznamnejšou je pravdaže, ako daný systém anuít bude fungovať. Navrhovaný systém navrhuje za nasporené peniaze kúpiť si anuitu, resp. doživotnú rentu u jednej zo životných poisťovní pôsobiacich na území Slovenskej republiky. Z dôvodu zjednodušenia výberu poisťovne pre sporiteľa sa plánuje spustenie tzv. Centrálneho ponukového systému (CIPS), ktorého účelom je poskytnúť sporiteľovi zjednodušene súhrn ponúk od všetkých poisťovní. Sporiteľ si následne vyberie, tú u ktorej si za nasporené peniaze „kúpi“ rentu. Ďalšou diskutovanou témou je možnosť tzv. pozostalostného dedenia. V pôvodnom scenári sa peniaze sporiteľa v II. pilieri boli predmetom dedenia iba do okamihu ich presunu do životnej poisťovne. Novinkou bude možnosť dedenia zostatku (nevyčerpaných zdrojov) i po presune do životnej poisťovne a začiatku čerpania dôchodku.

Treťou diskutovanou témou je pripravovaná ochrana prostriedkov v II. pilieri, za účelom zabránenia financovania deficitu použitím prostriedkov z tohto piliera, a to najvyššou možnou legislatívnou formou, konkrétne Ústavným zákonom.

Rôznorodosť zúčastnených hostov a odborníkov okrúhleho stola spolu so zaujímavou a prínosnou prezentáciou prieskumu istotne prispela k posunu vo verejnej diskusii na tému okolo našich dôchodkov. Postoje, názory a vízie jednotlivých účastníkov nájdete v tomto vydaní Hospodárskych listov.

CENTRÁLNY INFORMAČNÝ PONUKOVÝ SYSTÉM

JEDNÝM Z VÝZNAMNÝCH BODOV ANUITNEJ NOVELY, KTORÁ KOMPLEXNE UPRAVUJE PODMIENKY PRE VYPLÁCANIE DÔCHODKOV ZO SYSTÉMU STAROBNÉHO DÔCHODKOVÉHO SPORENIA JE NEPOCHYBNE VYTVORENIE CENTRÁLNEHO INFORMAČNÉHO PONUKOVÉHO SYSTÉMU (CIPS).

CIPS bude moderným, flexibilným a komfortným riešením pre sporiteľa, ktorý mu sprostredkuje dôchodok. Do tohto systému bude Sociálna poisťovňa, životné poisťovne a dôchodkové správcovské spoločnosti vkladať údaje potrebné na určenie splnenia podmienok na výplatu dôchodku, na predloženie ponuky a na bezpečný a efektívny prístup k dôchodku. Vstup do tohto systému bude povinný a bezplatný pre každého sporiteľa žiadajúceho o doživotný dôchodok. Jeho zriaďovateľom a správcom bude Sociálna poisťovňa.

NA ČO BUDE CIPS SLÚŽIŤ?

V zásade bude slúžiť najmä na sprostredkovanie ponúk smerom od poisťovní k budúcim dôchodcom. Ideou bolo vytvoriť systém, ktorý by sporiteľovi výrazne uľahčil výber dôchodkového produktu. Za normálnych okolností by si sporiteľ musel pred odchodom do dôchodku pozisťovať všetky informácie o možnostiach výplaty dôchodku v životných poisťovniach sám. Znamenalo by to pre neho množstvo času stráveného zháňaním informácií v jednotlivých poisťovniach a ich vzájomným porovnávaním. Rovnako by hrozilo, že by jednotlivé poisťovne začali používať svoje overené marketingové praktiky, ktorými by sa snažili práve svoj produkt označiť ako ten najlepší. Človek by mal potom naozaj ťažkú úlohu racionálne sa rozhodnúť pre jeden produkt zo všetkých „najlepších“. A práve tu sa dostávame k veľkému pozitívu CIPSu. Sporiteľ vďaka nemu dostane v jednom liste všetky ponuky dôchodkov (vo všetkých jeho variantoch), ktoré mu za jeho nasporenú sumu dokážu poisťovne ponúknuť. V pohodlí domova si tak môže pozrieť všetky ponuky životných poisťovní (prípadne zoznam dôchodkových správcovských spoločností, ktoré mu ponúkajú programový výber), prekonzultovať si ich s rodinou, známymi a pod. Okrem toho bude CIPS tvoriť akúsi databázu údajov o vyplácaných dôchodkoch účastníkom starobného dôchodkového sporenia – takéto údaje môžu byť v budúcnosti používané napr. na účely posudzovania hmotnej núdze, minimálneho dôchodku a celkových dôchodkových príjmov z povinného dôchodkového systému.

ČO POZITÍVNE CIPS PRINESIE?

Veľkým prínosom je výhoda pre sporiteľa popísaná vyššie – teda úspora jeho času, či už súvisiaca s odpadnutím povinnosti „obiehania“ všetkých poisťovní alebo urýchlenie porovnávania ponúk jednotlivých poisťovní. Nemenej dôležité je, že poisťovne čiastočne stratia možnosť ovplyvňovať sporiteľa svojimi často príliš agresívnymi marketingovými praktikami. Dôjde tak k zníženiu informačnej asymetrie medzi sporiteľom a poisťovňami, kedy sporiteľ nebude natoľko ovplyvňovaný informovanejšími subjektmi poistného trhu, resp. bude mať dostatok informácií aby vykonal informované rozhodnutie o svojom budúcom dôchodkovom príjme z II. piliera. CIPS taktiež prispeje aj k zvyšovaniu transparentnosti poskytovania dôchodkov a zlepšovaniu konkurencie medzi poisťovňami. Poisťovne budú musieť ponúkať férové a transparentné ponuky, pretože sporiteľ ľahko uvidí, že ponuka jednej poisťovne je výrazne nižšia ako ponuka ostatných poisťovní. Vďaka zavedeniu tohto systému bolo možné zakázať sprostredkovateľskú činnosť vo výplatnej fáze, čím sa zamedzilo najvyšším nákladom súvisiacich s výplatou dôchodkov. Keď tieto klady CIPSu zhrnieme, môžeme povedať, že tento systém prináša vyšší komfort pre sporiteľa, vyššiu konkurenciu a transparentnosť a tým vytvára predpoklady pre vyššie dôchodky.

Autor: Jozef Burian

AKO TO CELÉ BUDE FUNGOVAŤ?

Postup žiadania o starobný dôchodok bude nasledovný:

- Sporiteľ požiada o starobný dôchodok v Sociálnej poisťovni alebo v dôchodkovej správcovskej spoločnosti (DSS), v ktorej si sporí.
- Ak o starobný dôchodok požiada v Sociálnej poisťovni, tá posúdi, či spĺňa podmienky na priznanie starobného dôchodku (dôchodkový vek) a požiada DSS, v ktorej si sporiteľ sporí, o vydanie certifikátu s nasporenou sumou. Ak požiada v DSS, tak dôchodkový vek posúdi DSS a za predpokladu, že sporiteľ podmienky spĺňa, rovno vydá certifikát.
- Nasporenú sumu uvedenú v certifikáte zaeviduje DSS do CIPSu.
- CIPS na základe dôchodkového veku sporiteľa, jeho nasporenej sumy a sadzobníkov od poisťovní vyhotoví pre sporiteľa ponuky dôchodkov vyplácaných poisťovňami spolu so zoznamom DSS, ktoré umožňujú sporiteľovi poberať dôchodok formou programového výberu (ak mu na túto formu výplaty dôchodku vznikol nárok po splnení zákonných podmienok).
- Sociálna poisťovňa ako správca CIPSu zašle sporiteľovi ponukový list (listom alebo elektronicky) so záväznými ponukami od poisťovní platný 30 kalendárnych dní.
- Sporiteľ má teda 30 dní na to, aby si z ponúk v ponukovom liste vybral pre neho najzaujímavejšiu ponuku a následne navštívil ním vybranú poisťovňu (prípadne DSS), s ktorou uzavrie zmluvu o vyplácaní dôchodku.
- Ak by si sporiteľ počas uvedených 30 dní nevybral žiadnu z predložených ponúk, zostáva naďalej sporiteľom a o dôchodok môže požiadať kedykoľvek neskôr. Vstup do CIPSu je pre sporiteľa bezplatný a frekvencia vstupu nie je nijako časovo podmienená.

DOKÁŽU SLOVÁCI PLÁNOVAŤ SVOJ DÔCHODOK?

PLÁNOVANIE DÔCHODKU JE VÁŽNA VEC. NA DÔCHODKU STRÁVI VÄČŠINA ĽUDÍ OMNOHO VIAC ČASU, AKO SI DOKÁŽE PREDSTAVIŤ. Z ČOHO BUDEME ŽIŤ?

Dnes ešte prakticky všetky príjmy na dôchodku pochádzajú zo Sociálnej poisťovne. Podľa štatistiky rodinných účtov, starobné, invalidné či vdovské dôchodky a sociálne dávky tvoria až 83% príjmov domácností. Pokračujúca práca popri poberaní dôchodku tvorí 11% príjmov. A len malý zvyšok, cca 5% tvoria príjmy z úspor či z produkcie potravín v záhradke.

Ako to bude v budúcnosti? Štát bude samozrejme aj naďalej vyplácať starobné dôchodky. Tie však budú vzhľadom na rýchlo rastúce počty dôchodcov menej štedré ako dnes. Budúci dôchodcovia si budú musieť vytvárať zdroje pre súkromné dôchodky, najmä z druhého a tretieho piliera.

Koľko úspor nám bude treba, aby sme na dôchodku mali primeraný finančný komfort? Odpoveď na túto otázku je veľmi ťažká aj pre finančného profesionála. Budúci finančný komfort závisí od mnohých parametrov. K najdôležitejší patria najmä predpokladaná dĺžka života na dôchodku. Čím dlhšie budeme žiť, tým viac si budeme musieť na tento život nasporiť. Takisto budeme musieť odhadnúť, akú veľkú anuitu (t.j. súkromný dôchodok) za naše úspory získame.

ZLE PLÁNUJEME

Zásadný nedostatkom pri plánovaní na dôchodok je, keď urpednostňujeme krátkodobé horizonty. Na 10 rokov dopredu plánuje len 1,9% domácností. Dokonca aj na obdobie 2 rokov plánuje len 18,5% obyvateľstva. Sporenie na starobu a plánovanie dôchodku je však beh na dlhé trate. Vo vyspelých krajinách trvá aj 20-30 rokov. Sporenie na starobu ako dôležitý motív uvádzala v našom prieskume hlavne príjmová skupina 850 €+ (60,3%), kým skupina do 450 € tento motív podceňuje (45,7%).

KOĽKO ROKOV BUDEME ŽIŤ NA DÔCHODKU A AKÝ DÔCHODOK DOSTANEME?

Roky strávené na dôchodky sú zásadným parametrom pre odhad potreby úspor na starobu. Významnú úlohu pri dĺžke dožitia hrá vzdelanie, pričom najväčšie rozdiely sú u mužov (alkoholizmus, manuálna práca, úrazy) sú typické najmä pre populáciu so základným vzdelaním). V našom prieskume sme položili otázku: „Keď odídete do dôchodku, bude vám vyplácaný starobný dôchodok až do smrti. Čo myslíte, koľko rokov budete žiť na dôchodku?“.

Ak za berieme za vek odchodu do dôchodku 62 rokov, potom počet rokov strávených na dôchodku silne podceňujú najmä ženy s

Pokračovanie na str. 7

PRIESKUM IHP

Na plánovanie dôchodku v slovenskej populácii sa IHP v spolupráci s autorom a agentúrou Focus pozrel v reprezentatívnom prieskumu v apríli 2014. Predmetom záujmu boli nasledovné otázky:

- Vedia Slováci koľko rokov strávia na dôchodku, ako dlho treba sporiť, a koľko percent odkladať z príjmu?
- Vedia odhadnúť, aký dôchodok dostanú od Sociálnej poisťovne a aký z 2. piliera?
- Chcú, aby im štát garantoval úspory v 2. pilieri?
- Mal by štát poskytovať viac informácií o tom, ako sa zabezpečiť na dôchodok?

Vzorka prieskumu mala 627 respondentov (313 mužov, 314 žien), vo veku 40-61 rokov. Všetci pracovali a sporili na dôchodok v druhom pilieri. Pretože výška úspor v 2. pilieri závisí od výšky príjmu, boli v prieskumu respondenti rozdelení do 4 príjmových pásiem: minimálna mzda (cca polovica mediánovej mzdy), mediánová mzda, 1,5-mediánová mzda a 2-mediánová mzda.

Kto je Vladimír Baláž...

Vedecký pracovník Prognostického ústavu Slovenskej akadémie vied. Absolvoval viacero stáží a zamestnaní na univerzitách v Nemecku, Japonsku a Veľkej Británii. V súčasnosti pôsobí ako národný expert vo viacerých expertných skupinách Európskej komisie s tematikou poznatkovej ekonomiky. Na Slovensku sa venuje výskumu v oblasti behaviorálnej ekonómie a financií. Je autorom monografie: „Riziko a neistota - úvod do behaviorálnej ekonómie a financií“.

DÔCHODKY SA TÝKAJÚ NÁS VŠETKÝCH. TAK DISKUTUJME.

DESIATY ROK DRUHÉHO PILIERA PRINIESOL TAKMER 1,5 MILIÓNA SPORITEĽOV A AKUMULOVANÉ ÚSPORY VIAC AKO 5,7 MILIARDY EÚR*. V JANUÁRI 2015 SA ZAČNÚ VYPLÁCAŤ DÔCHODKY Z DRUHÉHO PILIERA A TAK DISKUSIA O PODOBE ANUITNEJ NOVELY ZASAHUJE CELÉ POLITICKÉ, FINANČNÉ A AKADEMICKÉ SPEKTRUM.

AKO SA SLOVÁCI (NE)PRIPRAVUJÚ NA DÔCHODOK?

Slovenská pracujúca populácia nemá jasnú predstavu o tom, ako bude vyzerať jej finančný komfort na dôchodku. Len veľmi málo domácností plánuje na dlhšie ako na dva roky, omnoho viac riešia akútne finančné problémy. Ľudia si uvedomujú, že dôchodok zo Sociálnej poisťovne môže byť skromný, a treba zvýšiť sporenie, no skutočná miera úspor je približne polovičná oproti teoretickej.

„Napriek tomu, ako výrazne rastie priemerný vek dožitia, Slováci podceňujú počet rokov strávených na dôchodku, najmä vzdelané ženy", hovorí o skúsenostiach z prieskumu Vladimír Baláž z Prognostického ústavu SAV. Sporitelia v druhom pilieri majú približnú predstavu o tom, aký dôchodok dostanú zo Sociálnej poisťovne. Chápu vzťah medzi dĺžkou sporenia v druhom pilieri a výškou dôchodku z druhého piliera, no vôbec nevedia odhadnúť konkrétnu výšku anuity odvodenú zo sumy úspor.

Ako opakovane zisťuje Vladimír Baláž: „Väčšinu úspor z druhého piliera by Slováci minuli na iné veci ako je zabezpečenie na dôchodku." Celkovo Slováci majú pocit, že sú o výške dôchodku z prvého a druhého piliera málo informovaní a chcú, aby im o tom štát poskytoval viac užitočných informácií. Po prvýkrát v prieskume sa otvorila otázka ústavného zákona pre druhý pilier. Sporitelia vyslovili presvedčene, že ich úspory by mali byť garantované ústavným zákonom a neprajú si, aby z nich boli napr. zaplátané diery v štátnom rozpočte.**

VÝNIMOČNOSŤ ANUITNEJ NOVELY

Po desiatich rokoch druhého piliera vstupujeme do nového priestoru, kde sa vplyvom ekonomickej situácie aj internetizácie spoločnosti zväčšujú rozdiely medzi obyvateľmi a generáciami. „V každej časti návrhu anuitnej novely a vo všetkých diskusiách však majme na mysli to, že dôchodok z druhého piliera je súčasťou základného dôchodkového systému. Dôchodok má dlhodobo zabezpečiť ľudí v starobe a preto aj vnímanie anuitnej novely nemôže krátkozraké a voluntaristické", uviedol Jozef Burian, štátny tajomník MPSVR SR.

Výnimočnosťou anuitnej novely je návrh Centrálneho elektronického ponukového systému. Tu sa sústreďujú ponuky finančných inštitúcií, cez ktoré môže dôchodca dostávať svoj dôchodok z druhého piliera. DSS-ky vstupujú do Centrálneho elektronického ponukového systému tak, že pošlú informáciu o sporiteľovi a objeme peňazí. Samotnú ponuku doručuje sporiteľovi Sociálna poisťovňa.

Každý po dosiahnutí dôchodkového veku dostane poštou niekoľko konkrétnych ponúk, ako poberať dôchodok. Je to zrozumiteľné, komfortné riešenie a elektronické prostredie garantuje vysokú transparentnosť. Do 30 dní si sporiteľ môže vybrať „svoju" finančnú inštitúciu. Pri výplate anuity nesmú byť zneužité zdravotné parametre sporiteľov a anonymita vstupných údajov má ochrániť ľudí pred komunikačnou manipuláciou. Rozsah a formy dôchodkov z druhého piliera definuje pochopiteľne zákonná úprava. „Našou úlohou je sociálna stabilita všetkých skupín obyvateľstva a zároveň vytvorenie takého prostredia, aby vznikla konkurencia ponúk v prospech budúcich dôchodcov", vysvetľuje Jozef Burian.

ZÁSADNÉ A PRELOMOVÉ RIEŠENIE

Takým bol vznik druhého piliera dôchodkového systému pre udržateľnosť vyplácania dôchodkov. Zabezpečuje všetkým zúčastneným postupnú akumuláciu úspor na vlastných, súkromne vlastnených sporiacich účtoch a to z prostriedkov, ktoré boli súčasťou verejných financií. „S poľutovaním hodnotím zníženie príspevkov z pôvodných 9 na 4 percentá v sporiacej fáze", uvádza Ľudovít Kaník. V druhej fáze

Pokračovanie na str. 7

Dokončenie zo str. 6

dochádza k zakúpeniu anuity, dôchodku, či penzie, ktoré budú vyplácať životné poisťovne.

Dôležitým princípom nového dôchodkového systému bolo a malo by zostať, poskytnutie maximálnych možností slobodného výberu, podľa individuálnych predstáv sporiteľov. Anuita je len základná možnosť, na ktorej stoja ďalšie doplnkové alternatívy. Tou najdôležitejšou je tzv. programový výber, kde si sporiteľ sám určí, v akej sume sa mu bude vyplácať dôchodok zo zdrojov, ktoré mu zostali k dispozícii po zakúpení anuity. Keďže výška nasporených prostriedkov bude u každého iná, je dôležité rozumne stanoviť výšku čiastky na zakúpenie anuity. „Súčasný návrh znamená, že približne 98 percent sporiteľov nebude mať možnosť využiť programový výber", vysvetľuje Ľudovít Kaník. Dôchodkový systém má slúžiť svojou škálou možností rozhodujúcej väčšine pracujúcich. Preto hranica pre možnosť využiť aj programový výber pre zabezpečenie dôchodku by mala byť nie veľmi vzdialená nad výškou priemerného dôchodku. Tak sa naplní pôvodný zámer a filozofia druhého piliera dôchodkového systému o slobode možnosti a výberu dôchodku pre sporiteľov.

DO DISKUSIE VSTUPUJÚ ŽIVOTNÉ POISŤOVNE. AKO SA IM POZDÁVA NÁVRH?

Je treba oceniť, že anuitná novela umožní spustiť systém výplat dôchodkov z druhého piliera. Doterajšia verzia zákona bola totiž v praxi nevykonateľná. Riešenie je obsahovo racionálne a v súlade s praxou obvyklou – teda formou doživotnej anuity, prostredníctvom ktorej sa vyplácajú dôchodky zo súkromných penzijných fondoch aj v zahraničí. Tento spôsob uprednostňuje aj OECD či Európska komisia (Biela kniha o dôchodkoch, Brusel 16. 2. 2012).

Poisťovne od začiatku presadzovali, aby systém bol čo najjednoduchší. Iba tak možno zabezpečiť, aby bolo s úsporami dôchodcov z druhého piliera nakladané čo najefektívnejšie a teda, aby boli dôchodky čo najvyššie. Príliš veľká komplikovanosť systému môže spôsobiť nárast nákladov na jeho spravovanie a aj negatívne ovplyvňovať jeho zrozumiteľnosť pre sporiteľov.

Všeobecne poisťovne pociťujú obavy zo skutočnosti, že druhý pilier na Slovensku nevykazuje znaky stability. Množstvo zásahov a zmien do druhého piliera spôsobuje nízku dôveru investorov v stabilný a vyrovnaný vzťah medzi sporiteľmi, štátom a poisťovňami v budúcnosti. „Plne podporujeme vznik platformy, ktorá umožní dialóg a informovanie širokej verejnosti o celom systéme dôchodkového systému, ako aj o potrebe stabilizácie druhého piliera", uzatvára Marek Jankovič, prezident Slovenskej asociácie poisťovní.

Diskusiu predstaviteľov verejnej správy, finančných inštitúcií, tretieho sektora a akademickej obce organizoval Inštitút hospodárskej politiky v Bratislave. Vytvára tradíciu otvorených debát na tému druhého piliera od roku 2011.

** Report NBS k 31. 12. 2013, www.nbs.sk/sk/dohlad-nad-financnym-trhom/analyzy-spravy-a-publikacie-v-oblasti-financneho-trhu/analyticke-udaje-financneho-sektora*

*** Prieskum agentúry Focus Dokážu Slováci plánovať sporenie na dôchodok?, 627 respondentov (313 mužov, 314 žien), vek 40-61 rokov, všetci pracovali a sporili na dôchodok. Marec 2014*

DOKÁŽU SLOVÁCI PLÁNOVAŤ SVOJ DÔCHODOK?

Dokončenie zo str. 5

vysokoškolským vzdelaním, cca o 6 rokov. Ak berieme za skutočný vek odchodu do dôchodku žien 60 rokov, potom podcenenie u VŠ žien činí už 8 rokov. *(Tabuľka č. 1).*

Dôchdok zo Sociálnej poisťovne dokázali naši respondenti odhadnúť celkom dobre. Ale pri odhadovaní výšky anuity sa trafila asi len tretina z nich.

ÚSPORY V DRUHOM PILIER CHCEME CHRÁNIŤ

Najväčším nepriateľom dôchodkového sporenia sú nestabilita a časté zmeny v pravidlách sporenia. Slováci sa niekedy obávajú, že im vládna moc môže na úspory v druhom pilieri siahnuť podobným spôsobom, ako sa to stalo v Maďarsku a Poľsku. Silnie volanie po ústavnom zákone, ktorý by ochránil úspory v druhom pilieri. Respondentom sme položili otázku: „Navrhuje sa, aby bol prijatý ústavný zákon, ktorý by zaručil, že ani vlády, ani parlament by nemohli siahnuť na majetok sporiteľov v druhom pilieri (aby sa tak napríklad mohol znížiť štátny dlh). Aký je váš názor nato, aby bol prijatý ústavný zákon na ochranu 2. piliera". Za prijatie takéhoto zákona sa vyjadrilo až 85,1% respondentov. Je teda zrejmé, že sporitelia si svoje úspory vážia a chcú, aby na ne nikto nesiahol.

Autor: Vladimír Baláž, Prognostický ústav SAV

ODAHDOVANÝ A SKUTOČNÝ VEK STRÁVENÝ NA DÔCHODKU

(Tabuľka č. 1)

	muži			ženy		
vzdelanie	odhadované	skutočné	rozdiel	odhadované	skutočné	rozdiel
ZŠ	10,0	12,6	2,6	16,3	20,5	4,2
SŠ-	14,9	15,7	0,7	16,0	19,7	3,7
SŠ+	16,4	16,9	0,5	15,3	19,6	4,3
VŠ	18,3	18,5	0,2	16,1	22,1	6,0

Zdroj: *Vlastný prieskum a údaje z Výskumného demografického centra Infostatu „Stredná dĺžka života podľa vzdelania" (Populačný vývoj v Slovenskej republike 2011).*

IHP úvodom predstavilo svojho nového riaditeľa Vladimíra Mariaka

Diskusiu výrazne obohatili bývalý minister MPRaSV Ľudovít Kaník a prezident Allianz - Slovenská poisťovňa Marek Jankovič

Vladimír Baláž prezentoval výsledky prieskumu agentúry FOCUS

Štátny tajomník Jozef Burian prijal pozvanie a prezentoval novinky z dielne ministerstva

Diskusiu prišli podporiť mnohí odborníci z oblasti

Debata po oficiálnej časti okrúhleho stola